

УДК 811.161.2'373.611

ДЕРЖАВНИЙ ІСПИТ З “УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ”: ПЕРШИЙ ДОСВІД РОБОТИ

Н.М. Соловйова, Г.В. Навчук, Л.Б. Шутак, А.В. Ткач

Буковинський державний медичний університет

STATE EXAMINATION IN “PROFESSIONALLY ORIENTED UKRAINIAN LANGUAGE”: FIRST EXPERIENCE

N.M. Soloviova, H.V. Navchuk, L.B. Shutak, A.V. Tkach

Bucovynian State Medical University

У статті проаналізовано перший досвід проведення державного іспиту з “Української мови за професійним спрямуванням” у Буковинському державному медичному університеті. Також обґрунтовується актуальність вивчення професійної мови як необхідного елементу кар’єрного зростання особистості та важливого чинника успішності майбутнього фаху.

The paper deals with the first experience of conducting a state examination in “Professionally Oriented Ukrainian Language” at Bukovinian State Medical University. The topical character of a professional language study as part and parcel of a personality’s career advance and an important factor of success of the future profession is also substantiated.

© Н.М. Соловйова, Г.В. Навчук, Л.Б. Шутак, А.В. Ткач

Знати мову престижно. З цього розпочинається кар'єрне зростання особистості; мова – це суттєвий показник загальної культури і її велика перспектива.

В. Андрущенко

Вступ. Досконале володіння мовою – це вміння використовувати мовні засоби залежно від сфери, мети й ситуації спілкування, а також належна мовленнєва культура, зокрема професійна.

У зв'язку з цим у 2009 році до навчальних планів усіх вищих навчальних закладів України, у тому числі медичних, уведено державний іспит з “Української мови за професійним спрямуванням”. Такий іспит – необхідний елемент фахової підготовки майбутніх медиків, а також засіб перевірки рівня знань з державної мови та мови своєї спеціальності. Крім того, він сприяє вмотивованості студентів, формуванню необхідної комунікативної компетентності у сфері професійного та наукового спілкування, додає престижу українській мові як державній і в Україні, і поза її межами [1, 3].

Основна частина. Кожна мова – це феномен, у якому генетично записані історія і культура народу. Саме мова забезпечує людині співжиття в суспільстві, зумовлює формування її духовної сутності. Вона не тільки засіб спілкування між людьми, а й одна з основних прикмет творення, формування нації. Мова також є знаряддям інтелектуального й естетичного освоєння світу, навчання, виховання, саморозвитку та самовираження особистості. Тому мовне питання – важлива складова національної ідеології.

У світлі цих тверджень актуальним є завдання формування потужної еліти нації, патріотичної, творчо активної, яка виявлятиме свою громадську позицію, прагнути до самореалізації.

Особливої ваги у цьому аспекті набуває стратегія мовної підготовки майбутніх спеціалістів, які, дбаючи про фахове зростання, кар'єру, повинні досконало володіти державною мовою, культурою ведення полеміки, дискусій, вміти грамотно й точно висловлювати свої думки, знати мову свого фаху. Адже плекання культури мовлення – їх обов'язок. А тому не можна миритися з тим, що фахівці з вищою освітою нерідко послуговуються суржилом (не тільки в побутовій, але й у науковій, навчальній, професійній та інших сферах), який прикро вражає і є наочним свідченням низької культури їхнього мовлення, незнання української літературної мови, її норм, невміння вільно користуватися нею у різних сферах і ситуаціях спілкування.

Отже, саме життя ставить перед вищою школою завдання – готувати для вітчизняної науки та вироб-

ництва фахівців нової генерації: висококваліфікованих, грамотних, компетентних, духовно багатих, з належним рівнем мовленнєвої культури. Це завдання, які без глибокого знання державної мови не можуть бути вирішені. Проблема вивчення української мови у вищих навчальних закладах України у наш час набуває державної ваги, оскільки безпосередньо стосується підготовки майбутнього потенціалу молодшої Української держави – її інтелігенції.

У зв'язку з цим з нинішнього року до навчальних програм вищих навчальних закладів України, зокрема й медичних, введено курс “Українська мова за професійним спрямуванням” (що замінив курс “Ділова українська мова”), кінцевою формою контролю якого є державний іспит. Його мета – формування необхідної комунікативної компетенції у сфері професійного й наукового спілкування в усній і письмовій формах, навичок практичного володіння мовою у різних видах мовленнєвої діяльності, підвищення загальнокультурного й інтелектуального рівнів особистості.

Опанування ж мовою спеціальності у вищих навчальних медичних закладах – це насамперед засвоєння наукового стилю як функціонального різновиду національної літературної мови у професійно-клінічному та професійно-науковому аспектах. Це опрацювання нормативних зразків наукових текстів, а також формування вмінь і навичок у таких актуальних видах професійної діяльності, як продукування та компресія наукової інформації у вигляді плану, тез, анотацій, реферату, виступу, доповіді.

Зазначимо, що теми підбрано відповідно до основної мети курсу, завданням якого є формування національно свідомого, патріотично налаштованого громадянина-спеціаліста з високим рівнем володіння фаховою мовою (який вміє втілити будь-яку наукову, соціально важливу інформацію у відповідну мовну форму).

Відповідно всю увагу зосереджено на оволодінні відповідними даному фаху терміносистемами сучасної української мови, професійною фразеологією, науково-виробничими жанрами й текстами, на шліфуванні культури спілкування, культивуванні доброго мовного смаку, труднощам у використанні фахових стереотипів мовлення, правилах оформлення медичної документації тощо. Тобто пріоритетним є прикладний характер професійного мовлення, адже мова – це не сукупність правил, а система знань, культура співжиття в суспільстві, засіб самоформування й самовираження особистості. При цьому не можна забувати, що в Українській державі знання української мови є необхідним елементом кар'єрного зростання, одним із чинників престижності обраного фаху.

З метою забезпечення лінгвістичної освіти студентів-медиків, а також функціонального принципу вивчення професійного мовлення, до білетної програми державного іспиту з “Української мови за професійним спрямуванням” включено питання зі стилістики й історії української літературної мови, з класифікації та призначення документів, поділу їх на групи, з основних вимог до складання й оформлення текстів ділової та професійної документації, а також питання щодо лексичних, фразеологічних, морфологічних і синтаксичних особливостей ділового й фахового мовлення.

Відзначимо, що білетна програма професійно орієнтована: містить питання про історію розвитку української медичної термінології, особливості її функціонування на сучасному етапі й тенденції розвитку; культуру мовлення та роль слова в роботі медичного працівника; правила оформлення медичної документації тощо.

Кожен білет для студентів спеціальностей, що не навчаються за кредитно-модульною системою, включає три питання: 1 – теоретичне, 2 – теоретично-практичне (оформлення документів і т. ін.), 3 – практичне (перекласти слова чи словосполучення з російської мови на українську, відредагувати речення, знайти мовленнєві помилки, поставити наголоси в словах тощо). Для студентів, які навчаються за кредитно-модульною системою, білети містять два теоретично-практичні питання, а також 25 теоретичних тестових завдань, як і передбачено Регламентом проведення державного іспиту з “Української мови за професійним спрямуванням”, запропонованим МОН України. Крім того, білетна програма складена з урахуванням ОПП (освітньо-професійної програми) і ОКХ (освітньо-кваліфікаційних характеристик) і відповідає всім вимогам до такого типу програм.

Варто зазначити, що студенти продемонстрували добрі знання з дисципліни, розуміння необхідності її вивчення, а також належний рівень опанування практичних навичок. Це й не дивно, адже вони забезпечені навчально-методичною літературою. Зокрема, багаторічний досвід викладання у вищому медичному навчальному закладі дозволив авторському колективу в 2008 році (доц. Л.Б. Шутак, доц. Г.В. Навчук, ст. викл. А.В. Ткач) підготувати та укласти

навчальний посібник “Українська мова професійного спрямування” відповідно до стандартів реформування медичної освіти у контексті Болонського процесу. Він передбачає організацію навчального процесу з урахуванням трьох класифікаційних рівнів навчання: *знання – розуміння – застосування*, а також базується на принципі інтегрованого підходу до навчання, що уможливорює зв’язок з майбутнім фахом і здійснюється шляхом виконання цілісного комплексу лінгвістичних та методичних завдань. Також викладачами кафедри суспільних наук та українознавства БДМУ проведено велику та ґрунтовну роботу з підготовки студентів, свідченням чого є абсолютна (100 %) та якісна (більше 65 %) успішність студентів.

Висновок. Підсумовуючи цей короткий огляд, хотілося б підкреслити декілька важливих, на нашу думку, моментів. Зокрема: 1. Стало очевидним, що вивчати “Українську мову за професійним спрямуванням” на першому курсі не зовсім ефективно. Це пов’язано з тим, що студенти не знайомі з термінологією свого фаху, зразками оформлення медичної документації, особливостями спілкування з пацієнтами. Було б доречно вивчати цей предмет на старших курсах, реалізуючи при цьому метод міжпредметної інтеграції, підсилюючи мотиваційний чинник у вивченні української мови як мови майбутнього фаху. 2. На опанування такої фундаментальної навчальної дисципліни виділено лише 40 аудиторних годин. Вважаємо за доцільне збільшити кількість годин для її вивчення, адже тільки систематичне, достатнє та ґрунтовне засвоєння необхідного матеріалу допоможе не лише відпрацювати норми української мови, але й подолати притаманний багатьом студентам так званий “страх перед мовою”, тому що “багатьом мовцям доступні лише поверхневі комунікативні пласти української мови, а не глибинне відчуття її. Зрозуміло, що без глибинного оволодіння мовою (в тому числі свого фаху) годі забезпечити нормальне її функціонування” [2].

Отже, висока мовленнєва культура – одна з найперших вимог сьогодення до сучасного спеціаліста. Мовлення фахівця – це не тільки його духовний, інтелектуальний портрет, а й барометр патріотизму та рівня національної самосвідомості.

Література

1. Бондарець О.В. Формування мовної комунікації в процесі спілкування як один із складників виховання національної гуманітарно-технічної еліти / О.В. Бондарець, Л.Я. Терещенко // 36. наук. праць НДІ українознавства. – К.: Укр. агентство інформації та друку “Рада”, 2009. – Т. XXIII. – С. 143–150.

2. Бурда Т. Мотивація мовної поведінки білінгв / Т. Бурда

// Урок української. – 1999. – № 9–10. – С. 64.

3. Шутак Л.Б. Українська мова професійного спрямування: навчальний посібник для студентів вищих медичних навчальних закладів освіти I–IV рівнів акредитації / Шутак Л.Б., Навчук Г.В., Ткач А.В.; за ред. Г.В. Навчук. – Чернівці, 2008. – 444 с.

